

επιθετική μετοχή

👉 Α] ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΤΗΣ ΜΕΤΟΧΗΣ

① Η μετοχή είναι η λέξη εκείνη που προέρχεται από το ρήμα, χωρίς όμως να έχει τις καταλήξεις του ρήματος. Αντίθετα, αν και παρουσιάζει ρηματική διάθεση (δηλαδή χαρακτηριστικά ρήματος, όπως φωνή, χρόνο, αποδοχή υποκειμένου ή αντικειμένου, μετάφραση ρήματος), κλίνεται και σαν (δευτερόκλιτο ή τριτόκλιτο) επίθετο (έχει γένος, αριθμό και πτώσεις). Συμπερασματικά, λοιπόν, δυο είναι τα βασικά χαρακτηριστικά της μετοχής: α) το ρηματικό & β) το επιθετικό – ονοματικό.

② Η μετοχή σχηματίζεται από το θέμα του ρήματος στον αντίστοιχο χρόνο και την προσθήκη που είναι συγκεκριμένη για κάθε φωνή και χρόνο. Όλες οι πιθανές μετοχικές καταλήξεις παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα:

χρόνος	ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ	ΜΕΣΗ ΦΩΝΗ
ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ων – ουσα – ον	όμενος – ομένη – όμενον
ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ	---	---
ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ων – ουσα – ον	όμενος – ομένη – όμενον
ΑΟΡΙΣΤΟΣ Α΄	ας – ασα – αν	άμενος – αμένη – άμενον
ΑΟΡΙΣΤΟΣ Β΄	ων – ουσα – ον	όμενος – ομένη – όμενον
ΠΑΘ. ΑΟΡΙΣΤΟΣ	---	είς – εἶσα – έν
ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ	ώς – υῖα – ός	μένος – μένη – μένον
ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟΣ	---	---

③ Όπως παρατηρούμε στον πίνακα, ο παρατατικός και ο υπερσυντέλικος δεν σχηματίζουν ονοματικούς τύπους, δηλαδή ούτε απαρέμφατο, ούτε μετοχή.

④ Οι μετοχές της μέσης φωνής κλίνονται σύμφωνα με τα επίθετα της δεύτερης κλίσης, ενώ οι μετοχές της ενεργητικής φωνής και του παθητικού αορίστου σύμφωνα με τα επίθετα της γ΄ κλίσης.

⑤ Όταν επιθυμούμε να αναγνωρίσουμε γραμματικά μια μετοχή, αναφέρουμε κατά σειρά: α) το μέρος του λόγου (μετοχή), β) φωνή, γ) χρόνο, δ) γένος, ε) αριθμό, στ) πτώση, ζ) ονομαστική ενικού αριθμού και των τριών γενών της μετοχής στον χρόνο που βρίσκεται.

Β] ΤΟ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ ΤΗΣ ΜΕΤΟΧΗΣ

- ① Όπως ήδη εξετάσαμε, η μετοχή ως τύπος που προέρχεται από το ρήμα, παρουσιάζει τα ίδια γνωρίσματα με αυτά του ρήματος, δηλαδή υποκείμενο και ενδεχομένως αντικείμενο. Λέμε «ενδεχομένως», γιατί κάτι τέτοιο εξαρτάται άμεσα από το γεγονός αν το ρήμα είναι μεταβατικό ή αμετάβατο. Στη περίπτωση κατά την οποία το ρήμα είναι μεταβατικό, τότε αυτή η ιδιότητα μεταβιβάζεται και στη μετοχή της. Το αντιστρόφως ανάλογο συμβαίνει στην περίπτωση που το ρήμα είναι αμετάβατο. Μπορεί πάλι ένα ρήμα να είναι δίπτωτο, δηλαδή να συντάσσεται με δυο αντικείμενα στην ίδια ή σε διαφορετική πτώση. Αυτή η ιδιότητα μεταβιβάζεται και στην μετοχή.
- ② το υποκείμενο της μετοχής τίθεται πάντοτε στον ίδιο αριθμό, στο ίδιο γένος και στην ίδια πτώση με τη μετοχή. Αυτά τα χαρακτηριστικά μας βοηθούν να το εντοπίσουμε ευκολότερα μέσα σε μια πρόταση.
- ③ το αντικείμενο της μετοχής τίθεται πάντοτε σε μια από τις πλάγιες πτώσεις, δηλαδή γενική, δοτική ή αιτιατική. Το ίδιο ακριβώς συμβαίνει και με τα αντικείμενα των ρημάτων και των απαρεμφάτων.
- ④ υπάρχει το ενδεχόμενο το υποκείμενο μιας μετοχής να παραλείπεται και να εννοείται από τα συμφραζόμενα. Τότε, πρέπει να λαμβάνουμε υπόψη μας την ταύτιση της μετοχής με το υποκείμενό της ως προς τον αριθμό, το γένος και τη πτώση.
- ⑤ η μετοχή δηλώνει μια ενέργεια η οποία όμως χρονικά συνδέεται με το ρήμα. Δηλαδή η μετοχή δεν δηλώνει ανεξάρτητα το παρόν, το παρελθόν ή το μέλλον αλλά πάντα σε εξάρτηση από το ρήμα της πρότασης στην οποία βρίσκεται. Κάτω από αυτές τις συνθήκες, μια μετοχή μπορεί να δηλώνει το σύγχρονο, το προτερόχρονο και το υστερόχρονο σε σχέση με το ρήμα.
- ⑥ οι μετοχές ανάλογα με τη συντακτική τους θέση, την χρήση τους και τη μετάφρασή τους διακρίνονται σε τρεις μεγάλες κατηγορίες: **α) επιθετικές / αναφορικές, β) κατηγορηματικές ή συμπληρωματικές, γ) επιρρηματικές.**

Γ] ΕΠΙΘΕΤΙΚΕΣ / ΑΝΑΦΟΡΙΚΕΣ ΜΕΤΟΧΕΣ

Γ1] ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

- ① πρόκειται ίσως για τις πιο ευδιάκριτες μετοχές, αφού είναι και οι μοναδικές που συνοδεύονται από άρθρο.
- ② στις μετοχές αυτές άλλοτε υπερισχύει η επιθετική ιδιότητα, αφού αυτές αποδίδουν μια μόνιμη ή παροδική ιδιότητα σε άλλα ονόματα (οπότε και ονομάζονται επιθετικές) και άλλοτε υπερισχύει η ρηματική τους ιδιότητα οπότε και αναλύονται σε δευτερεύουσα αναφορική πρόταση (οπότε και ονομάζονται αναφορικές). Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι οι κατεξοχήν επιθετικές μετοχές συνοδεύονται από άρθρο ενώ οι αναφορικές δεν συνοδεύονται από άρθρο.
- ③ οι επιθετικές μετοχές, όπως ήδη εξετάσαμε, συνοδεύονται από άρθρο. Πολλές φορές ανάμεσα στο άρθρο και τη μετοχή παρεμβάλλονται διάφοροι τύποι, όπως αντωνυμίες, ουσιαστικά, επίθετα κ.α. Όλοι αυτοί οι τύποι εξαρτώνται άμεσα πάντοτε από την επιθετική μετοχή.
- ④ συναντώνται σε όλους τους χρόνους και σε όλες τις φωνές.

⑤ δέχονται άρνηση οὐ και μή. Την άρνηση οὐ δέχονται, όταν δηλώνεται κάτι το συγκεκριμένο και το πραγματικό. Δέχονται όμως και άρνηση μή, όταν δηλώνεται κάτι το γενικό, το υποτιθέμενο ή το υποκειμενικό.

⑥ Ισοδυναμούν με δευτερεύουσα αναφορική πρόταση. Αυτό σημαίνει ότι μια αναφορική μετοχή μπορεί να αντικατασταθεί από μια δευτερεύουσα αναφορική πρόταση αποτελούμενη από μια αναφορική αντωνυμία και την οριστική του ρήματος.

⑦ δεν συνοδεύεται από άρθρο όταν: α) προηγείται το υποκείμενό της στην ίδια πτώση, ίδιο γένος και αριθμό, β) και το υποκείμενό της επιθετικής μετοχής δεν έχει άρθρο & γ) τίθεται ως κατηγορηματικός προσδιορισμός.

Μεταφράζονται:

α) *αυτός - ή - ό που*, β) *ο οποίος - η οποία - το οποίο*, γ) *που* + μετάφραση ρήματος από το οποίο προέρχεται η μετοχή.

Χρησιμοποιούνται συντακτικά ως:

① **υποκείμενο (ρήματος ή απαρεμφάτου):** σ' αυτή τη περίπτωση η μετοχή τίθεται σε πτώση ονομαστική (σε ρήμα) και σε πτώση ονομαστική ή αιτιατική (σε απαρέμφατο ανάλογα με την ταυτοπροσωπία ή ετεροπροσωπία) → *οἱ ἐκπλέοντες ἐκ τοῦ λιμένος ἔμποροι εἰσὶ*.

② **αντικείμενο (ρήματος ή απαρεμφάτου):** σ' αυτή τη περίπτωση συναντούμε τη μετοχή σε μια από τις πλάγιες πτώσεις → *Ἐκείνης τῆς νυκτός οὐδεὶς ἐκοιμήθη, οὐ μόνον τοὺς ἀπολώλους πενθοῦντες, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἑαυτούς*.

③ **κατηγορούμενο:** πάντα με άρθρο και μετά από συνδετικά ρήματα (όπως *εἰμί, γίγνομαι, φαίνομαι, τυγχάνω, διατελῶ, φύομαι* κ.α.). ΠΡΟΣΟΧΗ! Όταν μετά από συνδετικά ρήματα ακολουθεί μια μετοχή χωρίς άρθρο, τότε αυτή η μετοχή δεν είναι επιθετική σε θέση κατηγορουμένου αλλά κατηγορηματική μετοχή → *Ἔγώ εἰμί ὁ διοικῶν καὶ ὁ προστάττων* | *Ἔγώ εἰμί διοικῶν καὶ προστάττων*.

④ **επιθετικός προσδιορισμός:** πάντοτε με άρθρο αποδίδοντας μια μόνιμη ιδιότητα στο όνομα που προσδιορίζει → *Προσῆκει πείθεσθαι τοῖς νόμοις τοῖς κειμένοις*.

⑤ **κατηγορηματικός προσδιορισμός:** πάντοτε χωρίς άρθρο, αναφερόμενη σε έναν ετερόπρωτο προσδιορισμό σε πτώση δοτική και αποδίδοντας σε αυτήν μια προσωρινή ιδιότητα. Η επιθετική μετοχή σ' αυτή τη περίπτωση δεν μπορεί να αναλυθεί σε δευτερεύουσα αναφορική πρόταση → *Διεσπαρμέναις ταῖς ναυσὶν ἐναυμάχουν*.

⑥ **παράθεση:** σε ουσιαστικό ή αντωνυμία που προηγείται και τίθεται μάλιστα και ως υποκείμενο της μετοχής. Στον τύπο που προσδιορίζει ως παράθεση, η επιθετική αυτή μετοχή προσδίδει ένα γνωστό γνώρισμα. Επιπλέον αν η επιθετική μετοχή που χρησιμεύει ως παράθεση, προέρχεται και από συνδετικό ρήμα (άρα ακολουθείται από κατηγορούμενο) τότε θεωρούμε ως παράθεση όχι μόνο τη μετοχή αλλά και το κατηγορούμενό της → *Εἶλον Ἀμβρακίαν, οὕσαν Ἀθηναίων ἀποικίαν*.

⑦ **επεξήγηση:** σε όνομα που προηγείται και ταυτίζεται με αυτό ως προς το γένος τον αριθμό και την πτώση → *οὗτοι ἀγαθοὶ εἰσὶν, οἱ μαχόμενοι*.

⑧ **ετερόπτωτος προσδιορισμός:** σε πτώση γενική, δοτική ή αιτιατική, σε εξάρτηση από κάποιον άλλο όρο (ουσιαστικό, επίθετο, αντωνυμία, επίθετο) ή ανεξάρτητη. Η επιθετική μετοχή συναντάται με την μορφή των παρακάτω ετερόπτωτων προσδιορισμών →

1. γενική κτητική: *Τῶν θανόντων ἐστὶ τὰ κατὰ πολέμους ἔργα.*
2. γενική υποκειμενική: *Μεγάλη ἢ κραυγὴ τῶν μαχομένων ἦν.*
3. γενική αντικειμενική: *Τὰς πύστεις τῶν καταπλεόντων ἐρωτῶντες ...*
4. γενική διαιρετική: *Ποιοῦσι κακῶς ὑμᾶς πολλοὶ τῶν πολιτευομένων.*
5. γενική του περιεχομένου: *... διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀπολλυμένων τῷ λιμῷ.*
6. γενική συγκριτική: *Τὸ ἐπιὸν ὕστερον δεινότερον τοῖς πολεμίοις τοῦ παρόντος.*
7. δοτική αντικειμενική: *Οἱ Τρῶες ἀντεῖχον, ὄντες πολεμίοι τοῖς αἰεὶ ὑπολειπομένοις.*
8. δοτική της αναφοράς
9. δοτική του ποιητικού αιτίου
10. αιτιατική της αναφοράς

⑨ **τμήμα προθετικού συνόλου:** μαζί με διάφορες προθέσεις σχηματίζει εμπρόθετο προσδιορισμό που δηλώνει →

1. αιτία
2. τρόπο
3. τόπο
4. χρόνο
5. προέλευση
6. σύγκριση
7. συνοδεία
8. εξαίρεση
9. συμφωνία
10. αναφορά
11. προέλευση
12. κατεύθυνση

Γ2] ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟΠΟΙΗΜΕΝΕΣ ΕΠΙΘΕΤΙΚΕΣ ΜΕΤΟΧΕΣ

Μερικές έναρθρες, μετοχές με το πέρασμα του χρόνου, έχασαν την επιθετική τους σημασία. Αυτό συνέβη, όταν παραλείφθηκε το ουσιαστικό που προσδιόριζαν και, έτσι, χρησιμοποιήθηκαν κυρίως ως ουσιαστικά:

ἡ ἀπολύουσα (ψῆφος) = η αθωωτική ψῆφος	οἱ λέγοντες = οι ρήτορες, οι πολιτικοί
ἡ ἀπολύσα (ψῆφος) = η καταδικαστική ψῆφος	ὁ φεύγων = ο κατηγορούμενος, ο εξόριστος
οἱ ἄρχοντες = οι ἄρχοντες	ὁ κλέπτων = ο κλέφτης
οἱ ἀπολελοιπότες = οι νεκροί	ὁ νικῶν = ο νικητής
οἱ γεινάμενοι = οι γονεῖς	οἱ παριόντες = οι ρήτορες
ὁ διώκων = ο κατήγορος	οἱ πολιτευόμενοι = οι πολιτικοί
ἡ εἰμαρμένη = η μοίρα	οἱ προεστηκότες = οι ἄρχοντες
οἱ ἐκπεπτωκότες = οι εξόριστοι	οἱ προεστῶτες = οι ἄρχοντες
οἱ ἐν τέλει ὄντες = οι ἄρχοντες	οἱ προσήκοντες = οι συγγενεῖς
ἡ ἐπιούσα = η επόμενη μέρα	ἡ προσήκουσα = η συγγενής
ὁ ἐρῶν = ο εραστής	τὸ προσήκον = το πρόπον
οἱ ἔχοντες τὰ πράγματα = οι εξουσιαστές	ἡ σώζουσα (ψῆφος) = η αθωωτική ψῆφος
οἱ ἔχοντες = οι πλούσιοι	οἱ τεθνεῶτες = οι νεκροί
οἱ ἡβῶντες = οι ἔφηβοι	οἱ τεκόντες = οι γονεῖς

οἱ ἡγούμενοι = οἱ ἄρχοντες	ἡ τεκοῦσα = ἡ μητέρα
οἱ θανόντες = οἱ νεκροί	ὁ τεκῶν = ὁ πατέρας
οἱ κάμνοντες = οἱ ἀσθενεῖς	οἱ τόν λόγον διεξιόντες = οἱ ῥήτορες
οἱ καμώντες = οἱ νεκροί	οἱ κρατοῦντες = οἱ ἄρχοντες
οἱ κεκμηκότες = οἱ ἀσθενεῖς	

Ευρεία και αρκετά συχνή είναι η χρήση ουδετέρου γένους της επιθετικής μετοχής (συνήθως χρόνου ενεστώτα) στη θέση αφηρημένου ουσιαστικού, φαινόμενο το οποίο συναντάται κυρίως στον ιστοριογράφο Θουκυδίδη (αλλά και σε άλλους κλασικούς συγγραφείς):

τό ἀνειμένον = ἡ ἀνεση	τό μαινόμενον = ἡ μανία, ἡ οργή
τό βουλόμενον = ἡ ἐπιθυμία	τό μέλλον = ἡ μέλλουσα
τό δεδιός = ὁ φόβος	τό νοσοῦν = ἡ ἀρρώστεια
τό δεξιός = ἡ δέσφα	τό ξυνεστηκώς = ἡ συνομωσία
τό δέον = ἡ πρόβουλα	τό ξυνιστάμενον = ἡ συνομωσία
τό δοκοῦν = ἡ γνώμη	τό ὀργιζόμενον = ἡ οργή
τό δυνάμενον = ἡ δυνατότητα	τό παρελθόν = ἡ παρελθούσα
τό ἐπιθυμοῦν = ἡ ἐπιθυμία	τό παρόν = ἡ παρούσα
τό ἡσυχάζον = ἡ ἡσυχία	τό ποθοῦν = ὁ πόθος
τό θαρσοῦν = ἡ θάρρα	τό προσήκον = ἡ ταιριαστικότητα
τό λεγόμενον = ἡ φήμη, ἡ διάδοσις	τό συμφέρον = ἡ συμφέροντις
τό λυσιτελοῦν = ἡ ὠφέλεια	τό τιμώμενον = ἡ τιμή

ΣΗΜΕΙΩΣΗ:

τις ουσιαστικοποιημένες αυτές επιθετικές μετοχές (ανεξαρτήτως γένους) οφείλουμε να τις μεταφράζουμε σαν ουσιαστικά στην νέα ελληνική. Όσον αφορά, όμως, τη συντακτική τους αναγνώριση δεν πρέπει να παραλείπουμε το γεγονός ότι παραμένουν επιθετικές μετοχές.

Δ] ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΓΙΑ ΕΞΑΣΚΗΣΗ

Να εντοπίσετε τις επιθετικές μετοχές και να αναγνωρίσετε τη συντακτική τους θέση:

1. Ὁ μὴ δαρεῖς ἄνθρωπος οὐ παιδεύεται.
2. Ἐγὼ εἰμὶ ὁ διοικῶν καὶ ὁ προστάττων.
3. Κόλασε τοὺς ἄμαρτάνοντας.
4. Ὁ μὴδὲν ἀδικῶν, οὐδενός δεῖται νόμου.
5. Σύνειμι ἀνθρώποις δυναμένοις ἀναλίσκειν.
6. Καὶ οἱ κρίνοντες κρίνονται.
7. Ἐπεμψαν ἄγγελον ἐστεφανωμένον.

8. Τούτοι εἰσὶ οἱ κάλλιστοι τῶν ἀγωνισαμένων.
9. Καὶ στρατηγούς πρὸς τοῖς ὑπάρχουσι προσείλοντο Μένανδρον, Τηδέα καὶ Κηφισόδοτον.
10. Οἱ παρόντες ἐπλήρουν τὰς ναῦς.
11. Ὁ χρόνος καὶ ἡ ἐμπειρία τὰ μὴ καλῶς ἔχοντα διδάσκει τοὺς ἀνθρώπους.
12. Ἐκεῖνοι γὰρ τῷ ἑκατὸν τάλαντα κλέψαντι θάνατον ἔταξαν.
13. Κῦρος ἐπεμέλετο τῶν ἀσθενοῦντων καὶ καμνόντων.
14. Ὁ φεύγων πόνους, φεύγει τιμὰς.
15. Ἐβούλεσθε τοὺς τῶν κολακευόντων λόγους ἀκούειν.
16. Τέχνην δέ κέκτημαι βραχέα δυναμένην ὠφελεῖν.
17. Τοῦ δ' ἐπιγιγνόμενου θέρους πάντες οἱ Ἕλληνες ἐπήρθησαν.
18. Τῶν δυστυχούντων εὐτυχῆς οὐδεὶς φίλος, τῶν δ' εὐτυχούντων πάντες εἰσὶ συγγενεῖς.
19. Ἐκ τῆς πόλεως Θεμιστοκλῆς, ὁ τὴν Ἑλλάδα ἐλευθερώσας, ἐξηλάθη.
20. Ὅργη φιλοῦντων ὀλίγον χρόνον ἰσχύει.
21. Οἱ τιθέμενοι τοὺς νόμους εἰσὶν οἱ ἀσθενεῖς ἀνθρωποι.
22. Μεγάλη ἡ κραυγὴ τῶν μαχομένων ἦν.
23. Ἐν τῷ ἀνειμένῳ αὐτῶν τῆς γνώμης προσπεσοῦμαι.

Βασικὴ Βιβλιογραφία

Ασωνίτης Ν. – Αναγνωστόπουλος Β., *Συντακτικὸ τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς γλώσσας*, ἐκδόσεις Αναστασάκη, Αθήνα 2000 | Γεωργόπουλος Γ., *Αρχαία Ἑλληνικὴ Σύνταξη*, ἐκδόσεις Σταμούλη, Αθήνα 1998 | Γιαγκόπουλος Α., *Συντακτικὸ τῆς Αρχαίας Ἑλληνικῆς*, ἐκδόσεις Ζήτη, Θεσσαλονίκη 1998 | Γρηγορόπουλος Δ., *Ἡ σύνταξη τοῦ ἀρχαίου ἐλληνικοῦ λόγου*, ἐκδόσεις Ἐννοια, Αθήνα 2004 | Δελῆς Τ., *Συντακτικὸ Αρχαίας Ἑλληνικῆς Γλώσσας*, ἐκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 1997 | Λεμπέσης Χ. – Καργάκος Σ., *Συντακτικὸ τῆς Αρχαίας Ἑλληνικῆς*, ἐκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 1997 | Liddel H.G. – Scott R., *Μέγα Λεξικὸν τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας*, τόμοι I – V, ἐκδόσεις I. Σιδέρη, Αθήνα 2001 | Μπίλλα Π., *Μαθήματα σύνταξης τῆς Αρχαίας Ἑλληνικῆς*, ἐκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2000 | Μυτιληναῖος Ο., *Συντακτικὸ τῆς Αρχαίας Ἑλληνικῆς*, ἐκδόσεις Ἑλληνικά Γράμματα, Αθήνα 2000 | Παπανικολάου Γ. Ν., *Λεξικὸν τῶν ρημάτων τῆς αττικῆς πεζογραφίας*, ἐκδόσεις Παπαδήμα, Αθήνα 1994 | Πασχαλίδης Δ., *Ασκήσεις Συντακτικοῦ τῆς Αρχαίας Ἑλληνικῆς*, ἐκδόσεις Ζήτη, Θεσσαλονίκη 1998 | Σαμανλῆς Θ. – Μπιτσιάνης Α., *Συντακτικὸ τῆς Αρχαίας Ἑλληνικῆς*, ἐκδόσεις Μεταίχμιο, Αθήνα 1997

